

Петренко Ірина

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»
(Полтава, Україна)*

Винниченко Ігор

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

ПОЛТАВСЬКЕ КОРИННЯ ВИДАТНОГО НАУКОВЦЯ

Геолог, палеонтолог, видатний знавець брахіопод і стратиграфії карбону, директор геологічної служби III рангу, доктор геолого-мінералогічних наук, професор Казахського та Київського університетів Ольгерд Леонардович Ейно́р (Ейно́ріс) (26.05.1908 – 9.12.1991) на земну стежину став у Полтаві. Його батько Леонард Юрійович Ейно́р (Ейно́ріс) (? – 1924) був знаним у місті лікарем (освіту отримав у Київському університеті св.Володими́ра), мав власну медичну практику [1].

8 листопада 1908 р. немовлям був охрещений в полтавському римо-католицькому костю́лі іменем Ольгерд-Домені́к Леонард. Дитинство і юність його минули в рідному місті. Батьки прищеплювали єдиному синові почуття власної гідности, благородство, порядні́сть, поняття про честь, працєвита́ність, прагнення до самовдосконалення. Навчався в гімназії, згодом у школі робітничої молоді. Здібний, допитливий, енергійний, наділений логічним мисленням і блискучою пам'яттю, Ольгерд особливий інтерес виявляв до природничих наук та історії. Захоплювався музикою, багато читав, займався тенісом і лижами, був талановитим шахістом: у 1925 році, будучи ще школярем, виграв партію у чемпіона світу І.Р. Касабланки, коли той провадив сеанс одночасної гри на ста дошках у Ленінграді.

У 1925–1930 роках навчався в Ленінградському державному університеті ім.Кірова (на географічному факультеті та ґрунтово-геологічному відділенні фізико-математичного факультету), де отримав перший розряд з шахів і був неодноразовим чемпіоном цього закладу вищої освіти (ЗВО). 1936 року, за сукупністю наукових робіт, без захисту дисертації Ейно́р отримав ступінь кандидата геолого-мінералогічних наук.

У 1950 р., на запрошення ректора Київського державного університету ім.Т.Г. Шевченка, перевівся до Києва, де його було обрано професором, тут він очолював кафедру палеонтології і геології СРСР.

Наукові інтереси вченими були було надзвичайно різноманітними: він вивчав проблеми палеонтології, стратиграфії, палеографії та палеобіогеографії, тектоніки. У Київському університеті одним із перших почав наукові та науково-виробничі роботи за завданнями промисловості: з 1952 р. – на Донбасі та у Волго-Уральській нафтогазоносна́й області; пізніше (у 1960 р.) організував велику геолого-пошукову експедицію в Центральному Казахстані; у 1961–1963 роках керував геолого-зйомочними і пошуковими роботами в Приазов'ї, згодом був науковим керівником Придністровської геологічної експедиції. Вислідом цих робіт стали геологічні карти масштабу 1:200000 цих територій.

Від 1955 розробляв принципи і методи палеобіогеографічного районування, а з 1969 очолив постійну комісію з палеобіогеографії у біовідділенні АН СРСР. Був ініціатором і керівником палеобіогеографічних розробок “Атласу літолого-палеогеографічних карт СРСР”. У 1955 Ейно́р та співробітник катедри О.В. Олександров підготували 5 карт з палеогеографії та зоогеографії карбону СРСР, які демонстрували на ХХІ сесії МГК у вересні 1960 р. в Копенгагені.

1965 року за редакцією науковця було видано “Атлас палеогеографических карт СССР. Каменноугольный период”, в якому вперше у світовій практиці були наведенні детальні карти на літофаціальній основі для такої великої території як СРСР. До проблем тектоніки Ейно́р повернувся у 1965–1970 роках, коли керував геолого-зйомочними роботами університетських експедицій у Приазов'ї. Загальні питання тектонічного розвитку СРСР вчений висвітлив у двотомному підручнику “Основы геологии СССР” (1961, 1964), який користувався великою популярністю в багатьох геологічних ЗВО Советського Союзу. У листопаді 1964 р. Вченою радою Київського університету цей підручник було висунуто на здобуття Ленінської премії в галузі науки і техніки. 1973 року Вчена рада цього ж ЗВО рекомендує Ейно́ра до обрання членом-кореспондентом АН УРСР. Але на заваді цьому стало дивне прізвище та безпартійність. Не зарадили і 20 позитивних відгуків-рекомендацій відомих вчених України і Росії.

У Київському університеті вчений понад 30 років викладав курси біостратиграфії, історії науки, геології СРСР. Він був блискучим представником української вищої школи, виховав сотні геологів, 18 його аспірантів стали кандидатами наук, 3 – докторами, 2 – академіками. Був членом Вченої ради Київського університету, членом вченої ради

Геологічного інституту АН УРСР, Головою комісії по співдружності науки і виробництва Київського університету, Головою Бібліотечної ради цього ЗВО, упродовж багатьох років керував науково-студентським товариством на геологічному факультеті, був членом методкомісій університету, Мінвузу УРСР і СССР.

Науковець – неодмінний член оргкомітетів і керівник екскурсій багатьох сесій Міжнародного конгресу зі стратиграфії і геології карбону (VII, VIII, IX, X, XI, XII), автор і відповідальний редактор унікального видання “The Carboniferous of the world” (III том), що вийшло друком в 1996 р. в Нідерландах (вже по його смерті). Провадив організаційну, педагогічну і популяризаторську роботу в середовищі палеонтологів різних регіонів Советського Союзу. Був секретарем Всесоюзного палеонтологічного товариства, тривалий час керував Українським палеонтологічним товариством. Був керівником і головним редактором десятків великих палеонтологічних і стратиграфічних зведень, у тому советської частини ґрунтового міжнародного огляду “Lexique Stratigraphic Periode Carbonifere USSR”, який був написаний для Міжнародного союзу геологічних наук ЮНЕСКО.

О. Ейнор – автор 220 наукових праць, в яких відображено результати досліджень по геологічному картографуванню і регіональній геології, палеонтології, стратиграфії, палеогеографії, тектоніці, корисних копалинах. Останньою працею, що вийшла за життя вченого, є монографія, присвячена життю і діяльності видатного вченого, академіка М.І. Андрусова. Книга отримала широке визнання, стала бібліографічною рідкістю, а МТДП присудило автору свою премію в конкурсі кращих робіт.

Вчений ніколи не забував відзначити внесок навіть найменш помітного учасника роботи, жодного разу не дозволив поставити своє прізвище в тих працях, в яких він виступав лише в якості консультанта та радника.

У пам’яті учнів, колег і знайомих він залишився надзвичайно освіченим, інтелігентним, чесним, талановитим геологом, вченим, педагогом. Наукові роботи Ейнора вийшли друком в різних країнах світу українською, російською, англійською, французькою, чеською та китайською мовами.

Свідченням поваги до вченого є те, що його ім’я увічнено в багатьох палеонтологічних назвах (Під *Olgerdia* Grigorieva, 1977, – клас замкових брахіопод, верхня перм Сибіру та Арктики; *Zamiopteris einori* Schvedov, 1941, – відділ голонасінних, нижня перм Пай-Хоя; *Productus (Productus) einori* Gusseva, 1957, – клас замкових брахіопод, нижній карбон Уралу;

Orulganina einori Tschernjak, 1963, – клас замкових брахіопод, середній карбон Таймиру; *Calliprotonia einori* Sarycheva, 1968, – клас замкових брахіопод, верхній палеозой Східного Казахстану; *Dielasma einori* Zavodowsky, 1970, – клас замкових брахіопод, верхня перм Північно-Східної Росії; *Martinia einori* Zavodowsky, 1970, – клас замкових брахіопод, нижня перм Північно-Східної Росії; *Lomaleganum einori* Yeltyscheva et Polyarnaja, 1979, – клас криноїдей, середній-верхній карбон Башкирії; Рід *Einoriella* Ivanova, 1984, – відділ зелених водоростей, середній карбон Середньої Азії).

У засвіті вчений відійшов у Києві, тут і похований – на Совському кладовищі [2].

У листопаді 2010 р. громадська організація Інститут досліджень діаспори звернулась то тодішнього очільника столиці України О. Попова з пропозицією вшанувати визначного науковця найменуванням його іменем однієї з вулиць Києва. У грудні того ж року Посол Литовської Республіки в Україні П. Вайтекунас з подібним клопотанням звернувся до міського Голови Полтави О. Мамає (у листі також містилось прохання дозволити «розмістити меморіальну дошку пам'яті видатного литовця та відомого українського науковця»). На жаль, і тепер у зазначених оселях відсутні вулиці імені О. Ейнора...

1. Ольгерд Леонардович Эйно́р (100 лет со дня рождения). – К.: Конус-Ю, 2008. – С. 4-5.
2. Нариси з історії геологічних досліджень у Київському Університеті. – К.: Рада, 1999. – С. 146-150; Репрессированные геологи. – М.-СПб., 1999. – С. 424-425; Крымгольц Г.Я., Крымгольц Н.Г. Имена отечественных геологов в палеонтологических названиях. – Санкт-Петербург, 2000. – С. 133-134; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Незабутні постаті. Довідково-біографічне видання. – К.: Світ успіху, 2005. – С. 81, 90-91, 109; Полтавці – відомі геологи і географи (Біографії. Історичні портрети). – Полтава, 2007. – С. 184-187; Ольгерд Леонардович Эйно́р (100 лет со дня рождения). – К.: Конус-Ю, 2008. – 56 с.; Малик М. Эйно́р Ольгерд Леонардович (105 років від дня народження геолога) // Край. – 2013. – № 109 (травень); Воспоминания о ГУЛАГе. URL: www.sakharov-center.ru/asfcd/auth/auth_pagese7f9.html?Key=9248&page=116; Эйно́р Ольгерд Леонардович URL: http://sovgeology.su/?page_id=488